

DE OPMARS VAN DE AZIATISCHE HOORNAAR

Wanneer is Vlaanderen aan de beurt?

In het overgrote deel van Frankrijk zorgt de Aziatische hoornaar (*Vespa velutina nigrithorax*) al meerdere jaren voor overlast. Door nestvorming in menselijke constructies en de predatie op allerlei insecten, waaronder honingbijen, is deze invasieve hoornaarsoort geen graag geziene gast. Bovendien ruikt de soort noordwaarts op, waardoor binnenkort ook Vlaanderen aan de beurt is.

PROBLEMATIEK

De Aziatische hoornaar bedreigt Europese bestuivers en andere insecten en heeft zo een potentiële impact op de biodiversiteit. Gezien haar voorkeur om op Europese honingbijen te jagen, kan ook de imkerij door deze soort getroffen worden. De soort is gelukkig niet agressief en de steken zijn te vergelijken met die van de inheemse wesp: pijnlijk, maar niet levensbedreigend. Enkel voor mensen met een allergie voor wespsteken is er een verhoogd risico. Het spreekt natuurlijk voor zich dat het benaderen van nesten steeds met de nodige voorzorgsmaatregelen dient te gebeuren.

HERKENNING

De Aziatische hoornaar heeft een kenmerkende zwarte kop met een geel-oranje gezicht. Het borststuk is volledig don-

Zomernest met laterale vliegopening

kerbruin of zwart, fluwelig, afgeboord met een smalle gele band. Alleen het vierde achterlijfsegment is geel-oranje gekleurd. De poten zijn bruin met kenmerkende gele uiteinden. Werksters zijn tot 25 mm groot, koninginnen iets groter (tot 30 mm).

De Aziatische hoornaar kan verward worden met de inheemse (Europese) hoornaar *Vespa crabro*. Deze laatste is iets groter en heeft kenmerkende rode poten, veel rood in de kop en op het borststuk en een uitgebreide gele of oranje tekening op het achterlijf. De inheemse hoornaar is, in tegenstelling tot de Aziatische, ook 's avonds en 's nachts actief. Daarnaast kan de Aziatische hoornaar ook verward worden met de veel algemenere middelste wesp *Dolichovespula media*, en dan vooral met de koninginnen van deze soort. Deze koninginnen zijn echter kleiner, hebben een opvallende gele tekening op het borststuk en missen de karakteristieke gele uiteinden van de poten en donkere borsttekening. Opgelet: verwar de Aziatische hoornaar niet met de agressievere Japanse hoornaar (*Vespa mandarinia japonica*). Deze soort werd nog niet in Europa waargenomen.

Het belangrijkste is echter de herkenning van de nesten. De Aziatische hoornaar maakt gebruik van twee nesten: een voorjaars- en een zomernest. De voorjaarsnesten zijn de nesten van de jonge koninginnen waaruit de eerste werksters voortkomen die het zomernest zullen bouwen. Deze voorjaarsnesten zijn klein en moeilijk te vinden. De zomernesten, daarentegen, zijn groot (tot 80 cm diameter) en bolvormig, met een kenmerkende opening aan de zijkant van het nest.

Ze kunnen tot 11.000 werksters bevatten en enkele honderden jonge koninginnen per jaar voortbrengen. Deze nesten zijn meestal te vinden in hoge bomen in stedelijke en landelijke omgeving. Soms worden ze echter ook in menselijke constructies gebouwd. De nesten zijn door hun grootte moeilijk te verwarren met deze van inheemse soorten. Bij de nesten van de inheemse hoornaar bevindt de toegang zich ook onderaan het nest, terwijl dit bij de Aziatische hoornaar aan de zijkant van het nest is. De toegang bij de nesten van de inheemse hoornaar is ook opvallend groter dan de laterale toegang bij Aziatische hoornaar.

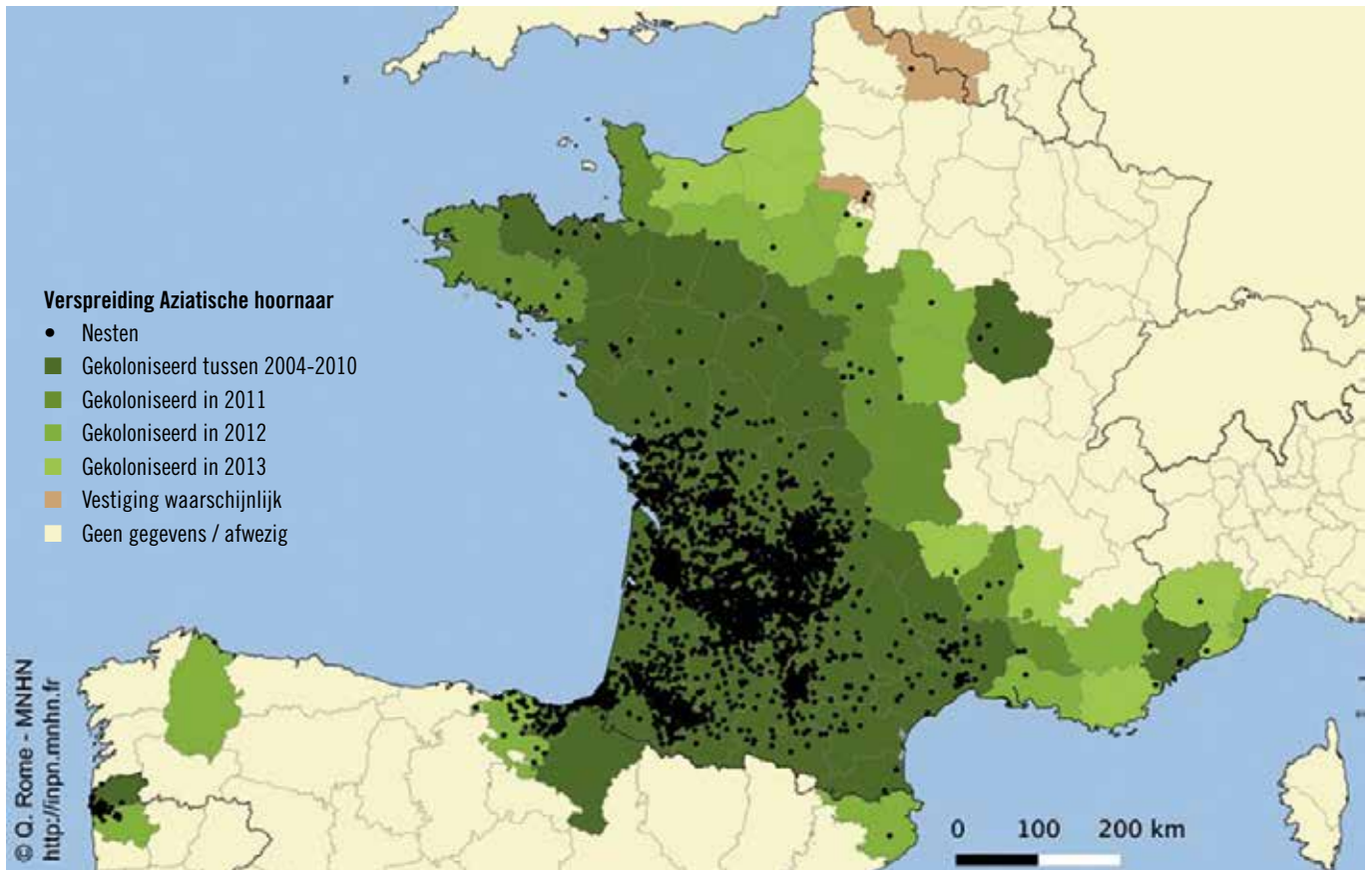
INTRODUCTIE EN VERSPREIDING

De Aziatische hoornaar werd in Frankrijk binnengebracht met een vracht aardewerk uit China. Van daaruit heeft de soort zich sinds 2005 stelselmatig binnen Frankrijk, maar ook in Spanje en Portugal uitgebreid en rukt ze noordwaarts verder op naar België. Hoewel er in 2011 een exemplaar in België werd waargenomen in Flobecq, wordt aangenomen dat er bij ons nog geen kolonies voorkomen. Het is echter vermoedelijk een kwestie van tijd vooraleer de eerste kolonies ook bij ons opduiken.

BESTRIJDING

De meest effectieve bestrijdingsmaatregel is het verwijderen van de nesten. Aangezien voorjaarsnesten zelden te vinden zijn, zal dit meestal gaan over de grotere najaarsnesten (september-oktober). Een correcte timing is cruciaal. De bestrijding dient in de ochtend of 's avonds te gebeuren op het moment dat alle dagactieve werksters en koninginnen zich in het nest bevinden. Nesten die vlot bereikbaar zijn, kunnen best bestreden worden door de nestopening toe te stoppen met bijvoorbeeld polyurethaanschuim, het nest met een stevige (jute)zak te omvatten en van de vasthechtingsplaats los te maken. Nadien moet het nest gecontroleerd verbrand of

bevoren worden om de aanwezige hoornaars te doden. Bij foutieve toepassing of het neerstorten van het nest kunnen honderden jonge koninginnen in het milieu terecht komen. Nesten die moeilijk te bereiken zijn, kunnen ingespoten worden met een insecticide. Dit is gespecialiseerd werk dat opleiding en een goede kennis van producten en materieel vergt. Na de behandeling dient het nest te worden verbrand om verspreiding van het insecticide in het milieu te vermijden

en de aanwezige larven te doden.

Op Vlaams niveau wordt momenteel nagegaan hoe de bestrijding van nesten van Aziatische hoornaar efficiënt kan georganiseerd worden. Hiertoe werken het Kenniscentrum, Brandweervereniging Vlaanderen, het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) en het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) een plan van aanpak uit zodat de regio voorbereid is op deze toekomstige invasieve soort.

Figuur 1: Aziatische hoornaar (*Vespa velutina*)

Figuur 2: Inheemse hoornaar (*Vespa crabro*)

Figuur 3: Inheemse middelste wesp (*Dolichovespula media*)

MEER INFORMATIE?

- **Maurits Vandegehuchte** (Agentschap voor Natuur en Bos): maurits.vandegehuchte@lne.vlaanderen.be
- **Tim Adriaens** (Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek) Tim.adriaens@inbo.be
- **Bart Vandenbussche** (Brandweervereniging Vlaanderen): directeur@brandweervlaanderen.be
- **www.ecopedia.be/inleiding_exoten** voor algemene informatie over exoten in Vlaanderen. Zie rubriek 'invasieve uitheemse dieren' voor specifieke informatie over de Aziatische hoornaar.

BRONNEN

Foto's: Jean Haxaire; Jelle Devalez; Rachel Scopes; Nigel Jones; Richard Ball. Courtesy The Animal and Plant Health Agency (APHA), Crown Copyright

Beggs, J. R., E. G. Brockerhoff, J. C. Corley, M. Kenis, M. Masciocchi, F. Muller, Q. Rome, and C. Villemant. 2011. Ecological effects and management of invasive alien Vespidae. *Bio-Control* 56:505-526.

D'Haeseleer, J., 2011. Aziatisch steekspel voor het eerst in België. - www.aclea.be, <http://www.natuurbericht.be/?id=6916>.

Haxaire, J., J.-P. Bouguet & J.-Ph. Tamisier, 2006. *Vespa velutina* Lapeletier, 1836, une redoutable nouveauté pour la faune de France (Hymenoptera, Vespidae). – *Bulletin de la Société entomologique de France* 111(2): 194.

Herkenningsfiche Aziatische hoornaar *Vespa velutina nigrithorax*. <http://waarnemingen.be/exo/be/nl/8807.pdf>

Marris, G., M. Brown & A.G. Cuthbertson, 2011. GB Non-native Organism Risk Assessment for *Vespa velutina nigrithorax*. www.nonnativespecies.org

Monceau, K., M. Arca, L. Leprêtre, F. Mougél, O. Bonnard, J.-F. Silvain, N. Maher, G. Arnold, and D. Thiéry. 2013. Native prey and invasive predator patterns of foraging activity: the case of the yellow-legged hornet predation at European honeybee hives. *PloS ONE* 8:e66492. <http://www.plosone.org/article/info%3Adoi%2F10.1371%2Fjournal.pone.0066492>

BVV WERKGROEP WESPENPROBLEMATIEK

Eind 2014 kwamen een aantal specialisten op vraag van BVV samen om de vraag van het INBO te bespreken. Het waren brandweermannen met een bijzondere belangstelling voor de wespuproblematiek, dikwijls omdat ze in hun vrije tijd ook imker zijn. Gezien de moeilijkheden bij het vernietigen (moeilijk bereikbare nesten, specifiek materiaal en opleiding en het klein aantal nesten), werd besloten dat de vernietiging best niet door de brandweer gebeurt, behalve als het nest gemakkelijk toegankelijk is. BVV stelt voor om de vernietiging op moeilijke plaatsen over te laten aan de civiele bescherming. Een aanvraag is hiervoor ingediend. Elk wespenteam dat zo'n nest tegenkomt, meldt dit dan ook best aan de dispatching. Binnenkort verschijnt er een infofiche met wat je moet doen als je te maken hebt met Aziatische hoornaars.

Péré, C. & Kenis, M. (2010). Le frelon asiatique (*Vespa velutina*): état des connaissances et évaluation du risque pour la Suisse. Rapport pour l'Office Fédéral de l'Environnement. CABI Europe, Delémont, Switzerland

RINSE (Reducing the Impact of Invasive Alien Species in Europe). Th@s Invasive smartphone app voor de registratie van invasieve soorten. Beschikbaar voor iOS 5.0+, Android 4.0.3+ <http://www.rinse-europe.eu/smartphone-apps>

Rome, Q., A. Perrard, F. Muller & C. Villemant, 2011. Monitoring and control modalities of a honeybee predator: the yellow-legged hornet *Vespa velutina nigrithorax* (Hymenoptera: Vespidae). -*Aliens: the invasive species bulletin* 31: 7-15.

Villemant, C., M. Barbet-Massin, A. Perrard, F. Muller, O. Gargominy, F. Jiguet, and Q. Rome. 2011. Predicting the invasion risk by the alien bee-hawking Yellow-legged hornet *Vespa velutina nigrithorax* across Europe and other continents with niche models. *Biological Conservation* 144(9): 2142-2150

MELDING

Heb je een nest van Aziatische hoornaar gezien? Meld het dan op www.waarnemingen.be/exoten. Via dit meldsysteem worden waarnemingen van invasieve exoten in Vlaanderen bijgehouden. Bovendien kan je je inschrijven op het systeem zodat je op geregelde tijdstippen (dagelijks, wekelijks, maandelijks ...) een e-mail krijgt met een update van nieuwe meldingen van Aziatische hoornaar in Vlaanderen of een specifiek gebied waar je werkzaam bent. Je kan er ook een informatiefiche vinden (<http://waarnemingen.be/exo/be/nl/8807.pdf>). Werk je liever met de smartphone of de ipad, dan kan je meldingen ook doorgeven via de *Th@s Invasive* app of *iObs/Obstmapp*, te vinden in google play of iTunes.